

ZASEDANJE CIPRA V BRIANCONU OD 30. 9. DO 2. 10. 1993

ŠPORTNE DEJAVNOSTI V ALPAH

MARTIN ŠOLAR

V evropskem alpskem prostoru živi 11 milijonov ljudi, Alpe pa obišče letno več kot 100 milijonov obiskovalcev. Letošnja konferenca CIPRA (Mednarodna komisija za varstvo Alp) je bila v Brianconu v francoskih Visokih Alpah, na njej pa so razpravljali o športu v Alpah in o njegovih vplivih na naravo in človeka.

Občutljivost in ranljivost alpskega prostora ter močan razvoj športnorekreativnih aktivnosti v gorah v zadnjem desetletju sta dejstvi, ki jih ni potrebno razlagati. Zasedanje CIPRA je vsem uporabnikom alpskega prostora postavilo vprašanje: Kje so meje med zavestnimi, odgovornimi dejanji človeške družbe in naravo? Gore so bile do pred nekaj desetletji težko dostopne. Razvoj tehnike, izgradnja cest, pomen prostega časa so dejavniki, ki so pripeljali do množične in zelo raznovrstne človekove aktivnosti v Alpah. Na drugi strani pa ta povečana aktivnost in obisk gorskega sveta pomenita večkrat edino možnost zaslužka in razvoja za domače prebivalstvo. Kako rešiti probleme, ki nastajajo med naravovarstveniki in uporabniki gorskega sveta? Prav gotovo je potrebno pridobiti konkretna spoznanja o vplivih športne aktivnosti na naravo, na podlagi teh pa športne dejavnosti v Alpah urejati in določiti nosilne zmogljivosti v prostoru ter šport po potrebi tudi številčno omejiti.

Športnorekreativne aktivnosti v gorah lahko razdelimo na klasične in nove, alternativne. Med klasične sodijo planinstvo, alpinizem, smučanje in turno smučanje. Nove, alternativne športne aktivnosti pa so športno plezanje, heli-ski, rafting, hidro speed, delno kajak, gorsko kolesarjenje in alternativno letenje z jadralnimi padali in zmaji. Seveda se pojavlja še več podvrst novih športnih dejavnosti v Alpah, zasedanje CIPRA pa se je omejilo le na naštet. V uvodnih referatih je bil tudi s sociološkega vidika pojasnjen razmah človekovih prostočasnih aktivnosti, obenem pa smo iz predstavljenih raziskav vpliva teh aktivnosti na naravo prišli do ugotovitev, da praktično prav vse naše aktivnosti v gorah (nekatero bolj, druge manj) negativno vplivajo na naravo, predvsem v primerih prevelike množičnosti.

DEJAVNOSTI NA GORSKIH TLEH

V delovnih skupinah za planinstvo in alpinizem, turno smučanje, gorsko kolesarjenje, vodne športe in alternativno letenje smo poskušali pokazati na posamezne probleme, jih prostor-

sko opredeliti in tudi nakazati rešitve. Največji problem v planinstvu in alpinizmu so seveda prevelike množice. Zaradi velikega števila ljudi na določenih lokacijah prihaja do neposrednih učinkov na floro, favno, tla in matično podlago. Množice v gorah so skoncentrirane tam, kjer so poti vame in dobro označene, kjer so planinske kočice s preveč hotelsko ponudbo, v dobro opremljenih plezalnih smereh. Veliko manj znanega, običajno za obisk zahtevnejšega gorskega sveta pa je praktično brez obiska. Rešitev se ponuja v skupnem delovanju varstvenikov in uporabnikov v praksi, slednji pa se morajo prilagajati dejanskemu stanju v prostoru. Na zavarovanih območjih (rezervati, parki) ima seveda prednost varstvo, obisk pa mora biti nadzorovan in voden.

Najbolj pereč problem, povezan s smučanjem, je heli-ski. V nekaterih državah je prepovedan (Francija, Avstrija), ponekod dovoljen (Italija, Švica), v Sloveniji pa ga praktično ni. Več pozornosti smo namenili turnemu smučanju, katerega vpliv na naravo je ob določenih bioloških znanjih in pravih obnašanja minimalen. Nemške raziskave in izkušnje pravijo, da morajo biti živali in smučarji partnerji v prostoru in ne konkurenca. Z izobraževanjem vodnikov in z raziskavami o habitatih živalskih vrst, ki temeljijo na prehranbenih lastnostih, varnosti in klimatskih potrebah posamezne vrste, se lahko izognemo stresnim dogodkom za živali. Pomembno je, da se znanja s področja biologije divjadi in vplivov smučanja na naravo prenesejo na širšo javnost, predvsem na vse, ki se ukvarjajo tako s turizmom kot z okoljem.

DEJAVNOST NAD GORAMI IN MED NJIMI

Pri gorskem kolesarjenju vemo, da do neposrednih negativnih učinkov na naravo pride večinoma le pri vožnji izven cest in poti ter pri vožnji v večernem času, ko je aktivnost živali povečana. Prihaja tudi do konfliktnih situacij med gorskimi kolesarji in drugimi uporabniki prostora, predvsem planinci. Planinske poti so namenjene izključno planincem, gorski kolesarji nanje ne sodijo. Usmeritve za gorsko kolesarjenje lahko strnemo tako, da je vožnja s kolesom primerna predvsem na gozdnih cestah in poteh z minimalno širino 1,5 metra, gorski kolesarji naj se izogibajo območij mirnih con (rezervatov) za živali, predvsem pa naj ne vozi po travnikih, gozdovih in vodotokih.

V zadnjem desetletju so velik razmah in popularnost dosegli tako imenovani vodni športi: rafting, kajak, hoja in plavanje skozi soteske in

korita. Na področju vodnih športov v Alpah je zaradi težavnega dela opravljenih najmanj raziskav o neposrednih vplivih na vodne ekosisteme. Vemo pa, da so Alpe s svojimi vodami življenjski potencial za naslednje tisočletje. Zaradi tega mora biti skrb za varstvo vodá na začetku njihovih poti (v gorah) kar največja. Pri vodnih športih je potrebno določiti kriterije obremenitve, poiskati tudi druge vodotoke in urbane krajini in tako razbremeniti alpske reke, predvsem pa je potreben nov, drugačen pristop k razumevanju narave. Tu mislimo na izobraževanje, organizacijo in nadzor nad športnimi aktivnostmi v alpskih vodah.

Vsi, ki obiskujemo gore, nismo več presenečeni, če nad seboj zagledamo alternativno zračno plovilo. Kaj pa živali? Raziskave kažejo na močne negativne učinke zračnih plovil na prosto živeče živalske vrste, posredno pa tudi na pritalno krovno vegetacijo (erozijski pojavi) predvsem tistih, ki letijo s pomočjo motorjev (motorni zmaji, ultra lahka letala, padala z motorji in tudi baloni). Te zvrsti letenja ne sodijo v gorski svet. Jadralni padalci in zmagarji, ki lete s

pomočjo zakonitosti gibanja zračnih mas, ne predstavljajo tako velikih obremenitev, seveda pa v primeru množičnega pojava športne aktivnosti to ne drži več. Tako imenovani zračni promet v Alpah je nujno potrebno zakonsko urediti, probleme pa je treba glede na interese naravovarstva in uporabnikov urejati lokalno z dovolj dobrim medsebojnim obveščanjem.

Osrednja misel letošnjega zasedanja CIPRA je bila poiskati poti do pravne ureditve, ki bo na strokovni osnovi ekosistemskih zahtev življenja rastlin in živali ter obstoječih človeških želja in potreb reševala »spor« med varstvom in rabo alpskega prostora. Analiza tega konflikta, njegova ocena in iskanje primerne rešitve je največkrat možna le na konkretnem primeru. Zakonsko je potrebno zagotoviti trajno večnamensko funkcijo prostora s poudarkom na varstvu. Rešitev problema mora biti v vsakem primeru optimalna kombinacija naslednjih strategij: strategija apela (informacije in pojasnila naravovarstvenikov in uporabnikov), strategija dogovora (naravovarstveniki - uporabniki) in strategija prisile (prepovedi in kazni).

SLOVENSKI UDELEŽENCI SO PREDSTAVILI SVOJO ODPRAVO NA K2

DOTIKI MEJÁ NEMOGOČEGA

Od prvih slovenskih himalajskih odprav dalje je postala že skoraj navada, da udeleženci ekspedicije predstavijo svoje delo na teh svojih visokih gorah med drugim na predavanjih, najprej navadno v eni od velikih ljubljanskih dvoran, zadnji čas v Cankarjevem domu. Ta navada je še toliko trdnejša, če je odprava uspešna. Tako se je 29. septembra v Cankarjevem domu predstavila slovenska odprava na K2, ki je z besedo in sliko poslušalcem in gledalcem pričarala mogočno drugo najvišjo goro na svetu. Pred predavanjem o odpravi na to goro je imel načelnik Komisije za odprave v tuja gorstva pri Planinski zvezi Slovenije **Tone Škarja** takle nagovor:

»Slovenci smo alpsko ljudstvo in odzvali se klicu gora je za nas tako naravno, kot za obmorce zapluti v neizmerne uganke oceanov. Kako visoko morem? Kakšne težave lahko premagam? Kje so moje meje? To so vprašanja, ki nosijo v sebi polet, hotenje; a tudi vprašanja, ki vsebujejo kali propada, celo smrti. »Čemu plezati na visoko goro, ki te lahko pogubi?« »Zato, ker je!« je odgovoril **Mallory** in tako le ponovil spoznanje, do katerega so se dokopali že stari Grki, da je namreč človek čez vse zavezan svojemu notranjemu klicu, da mora ubogati ta po-klic celo ne glede na posledice - in če ga ne bi ubogal, bi izgubil svojo notranjo svobodo... torej samega sebe. Hoja za tem klicem

je tisto, kar sploh poganja človeštvo naprej, torej napredek. Hočemo in moramo naprej, čeprav ne natančno vedo, kam.

Če se je naše gornišstvo nasploh, pa tudi alpinizem sam dolgo razvijal spontano, potem je bilo z našo Himalajo drugače. Povsem po naravni poti bi morda šele v tem desetletju prišli do najvišjih vrhov. Tako pa je - ne prvič v slovenski zgodovini - neko hotenje postalo nacionalni projekt in nato pravo podjetje, ki je po dobrem desetletju leta 1975 pripeljalo naše alpiniste z južno steno Makaluja v svetovni vrh. Združiti najboljše alpiniste, organizacijske moči, skromna sredstva za najpomembnejše mejnike na začrtani poti je bil odgovor na izziv, na »kako?«. Po današnjih športnih merilih slabo ali vsaj nepopolno pripravljeni alpinisti so zmogli južno steno Makaluja, jugozahodni greben Gašerbruma, zahodni greben Everesta, južno steno Lotseja, južno steno Daulagirija, vse to v prvih sedmih letih našega »svetovnega vrha«. Morda je odgovor v občutju poslanstva, torej v tistem pra-odgovoru na pra-izziv, na klic. Morda je odgovor v vrsticah prve strani knjige o našem Everestu: »Resnica je ta, da med življenjem, od katerega se pravkar poslavljam in ki ga imam na vso moč rad, in med prihodnostjo, za katero si želim, da bi bila čim manj drugačna od pravkar končane preteklosti, stoji gora, ki ima eno samo zares pomembno lastnost: